

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Кафедра Менежменту

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Перший проректор

Н.М. Іщенко

« 09/06 » 2017 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

З ДИСЦИПЛІНИ «ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ»

назва

статус дисципліни вибіркова

нормативна чи вибіркова

для спеціальності 6.030601 «Менежмент»

шифр, назва

АВТОР ПРОГРАМИ:

доцент, к.е.н. _____

вчене звання, науковий ступінь

кафедри менежменту _____

назва кафедри

Бурдельна Ганна Олександрівна

прізвище, ім'я, ім'я по-батькові автора

« 09/06 » 2017 р.

Миколаїв 2017 р.

Лист погодження робочої програми

Робочу програму схвалено:

на засіданні кафедри менеджменту
назва кафедри, за якою закріплена дисципліна
Протокол № 3 від „07” 11 2017р.

Завідувач кафедри [Підпис] (Сивенко О.Ю.)
Підпис ПІБ

на засіданні випускової кафедри менеджменту
назва кафедри
Протокол № 3 від „07” 11 2017р.

Завідувач кафедри [Підпис] (Сивенко О.Ю.)
Підпис ПІБ

на засіданні методичної ради факультету/інституту Економічних наук
назва факультету, за яким закріплена дисципліна
Протокол № 60/1 від „07” 11 2017р.

Голова [Підпис] (Варламов Н.В.)
Підпис ПІБ

Робочу програму погоджено за формами навчання:

Денна форма навчання:

[Підпис] (Риманова О.Б.)
Назва, підпис, дата

Начальник навчально-методичного відділу

[Підпис] (Потай І.В.)
„07” 11 2017р.

1. Концепція викладання дисципліни

1. Загальні положення

В ринкової економіки, праці провідних вчених та спеціалістів-практиків в галузі врахування чинників невизначеності та ризику при вирішенні практичних задач, діючі нормативні акти, що регламентують діяльність підприємств з різними видами організаційно-правової форми власності.

Сучасні економічні умови, в яких функціонують вітчизняні підприємства, характеризуються високим рівнем невизначеності та динамічності чинників зовнішнього середовища. Усе це сприяє виникненню несприятливих ситуацій, що супроводжуються конфліктністю економічних інтересів і відсутністю повної та достовірної інформації. У таких умовах важливістю набуває вміння керівників адаптувати діяльність підприємства до змін зовнішнього середовища та приймати науково обґрунтовані, оптимальні рішення з метою ведення ефективної господарської діяльності підприємства. Можливість досягнення цього обумовлюється ґрунтовною фаховою підготовкою майбутніх фахівців- економістів та керівників підприємства, яка враховує всі аспекти сучасної практики господарювання.

Навчальна дисципліна "Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків" є базовою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього рівня "бакалавр" спеціальності 6.030601 «Менеджмент» всіх форм навчання.

Мета вивчення: формування знань і навичок стосовно обґрунтування господарських рішень з різним ступенем невизначеності та ризику.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків» є:

- засвоєння основних принципів обґрунтування різних видів господарських рішень, методичних підходів щодо аналізу ризику та управління ним;
- оволодіння навичками самостійно здійснювати аналіз, ідентифікацію та оцінювання ризику, використовуючи комп'ютерну техніку та програмно-математичні комплекси.

Передумови вивчення дисципліни:

Вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши більшість навчальних дисциплін гуманітарного та професійного циклів. Теоретико-методологічною базою вивчення цієї дисципліни є такі навчальні дисципліни, як: "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Економіка підприємства", "Менеджмент", "Економічний аналіз", "Оптимізаційні методи

та моделі", "Економетрика", "Статистика". У свою чергу, знання з даної дисципліни забезпечують успішне засвоєння таких навчальних дисциплін, як: "Управління проектами", "Економічне управління підприємством", "Управління стратегічними змінами", "Обґрунтування та експертиза бізнес-проектів", а також виконання тренінгів, міждисциплінарних комплексних курсових робіт, бакалаврських та магістерських дипломних робіт.

Очікувані результати навчання:

- демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень;
- виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень;
- здатність до проведення досліджень на відповідному рівні ;
- знання та розуміння: міжнародних норм і законодавства України у сфері безпеки життєдіяльності населення, система управління охороною праці та цивільного захисту.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти має бути сформовані наступні елементи загальної компетентності:

- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Знання, які студенти отримують при вивченні навчальної дисципліни «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків», є вибірковою для інших професійно-орієнтованих дисциплін

В результаті вивчення дисципліни студент:

знати:

- основні поняття й категорії обґрунтування господарських рішень та оцінки підприємницьких ризиків;
- сучасні методи й моделі розроблення, обґрунтування та прийняття господарських рішень;
- основні принципи й підходи до обґрунтування господарських рішень в умовах невизначеності та ризику;
- природу виникнення ризиків, їх різновиди, вплив на якість господарських рішень;
- методичні основи кількісного та якісного аналізу підприємницьких ризиків;
- теоретичні аспекти ризик-менеджменту та напрями регулювання підприємницьких ризиків.

вміти:

- визначати оптимальні форми подання та реалізації господарських рішень;
 - розробляти й обґрунтовувати господарські рішення на основі комплексу методів і моделей, системи показників економічного обґрунтування рішень;
 - обґрунтовувати вибір оптимального господарського рішення в умовах невизначеності та ризику;
 - аналізувати ефективність інвестиційних і фінансових рішень;
 - здійснювати ідентифікацію, аналіз та оцінювання ризику, використовуючи комп'ютерну техніку та програмно-математичні комплекси;
- визначати напрями та методи регулювання господарських ризиків на підприємств.

Форми вивчення дисципліни:

лекція, семінарські заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійної роботи, контрольні заходи. Технічні засоби навчання використовуються під час усіх форм занять згідно з рекомендаціями предметно-методичної комісії.

У процесі вивчення дисципліни використовується кредитно-модульна технологія за якою студенти опановують матеріал по одному змістовному модулю.

Лекційне подання матеріалу проводиться з широким використанням проблемно-діяльнісного підходу, що сприяє глибокому засвоєнню знань і формуванню творчого професійного мислення у майбутніх фахівців.

На семінарських заняттях, які носять проблемно-пошуковий і практично-творчий характер, студенти вирішують теоретичні і практичні завдання, розвивають мислення, поглиблюють і розширюють знання, висувають і відстоюють свою точку зору, пропонують та обґрунтовують шляхи їх вирішення.

Під час виконання індивідуальних завдань студенти, за допомогою викладача, розв'язують складні проблеми і незрозумілі питання, обговорюють нові підходи практичного застосування отриманих знань у ході професійної діяльності.

Самостійна робота планується як форма організації навчального процесу, що має на меті надати допомогу у самостійному вивченні запропонованої літератури у пошуку відповідей на проблемні питання курсу, виконання практичних завдань курсу.

Форми контролю – поточний, модульний, підсумковий семестровий контроль.

Поточний контроль ґрунтується на системі оцінки успішності студентів і проводиться на семінарських заняттях: опитування і реферати, контрольні роботи, тестування.

Модульний контроль у відповідності до «Тимчасового положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу Чорноморського державного університету імені Петра Могили».

2. Витяг з навчального плану спеціальності

Найменування показника	Характеристика дисципліни		
Найменування дисципліни	«Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків»		
Галузь знань	0306 «Менеджмент та адміністрування»		
Спеціальність	6.030601 «Менеджмент»		
Спеціалізація (якщо є)			
Освітня програма	Менеджмент		
Рівень вищої освіти	Бакалавр		
Статус дисципліни	Нормативна		
Курс навчання	2		
Навчальний рік	2018		
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма	
	5		
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4 кредита / 120 годин		
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма	
	– лекції	28	
	– семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові)	28	
– годин самостійної роботи студентів	64		
Відсоток аудиторного навантаження	47%		
Мова викладання	українська		
Форма проміжного контролю (якщо є)			
Форма підсумкового контролю	іспит		

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Сутнісна характеристика господарських рішень

Поняття господарських рішень та їхні ознаки. Класифікація господарських рішень. Вимоги до господарських рішень та умови їх досягнення. Якість та ефективність господарських рішень. Основні параметри та показники якісного рішення. Умови забезпечення якості господарського рішення. Види ефективності господарських рішень. Принципи оцінювання ефективності господарських рішень.

Тема 2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності

Необхідність прийняття господарських рішень. Процес прийняття рішень та його елементи. Етапи та процедури процесу прийняття рішень. Стилi прийняття рішень. Основні способи прийняття рішень. Моделі прийняття рішень. Основні чинники, що впливають на прийняття рішення. Контроль за процесом виконання господарських рішень. Характеристика видів контролю. Закони й закономірності, що впливають на прийняття рішень

Тема 3. Методичні основи підготовки господарських рішень

Сутність поняття "метод". Основне призначення економіко-математичних методів у процесі прийняття господарських рішень. Зміст методів математичного програмування. Сутність кореляційного та регресійного аналізів. Застосування методів математичного програмування у процесі визначення оптимального господарського рішення. Застосування методів багатовимірного аналізу у процесі розробки та прийняття господарських рішень.

Методи розроблення господарських рішень. Методичні основи обґрунтування господарських рішень. Підходи до обґрунтування й вибору господарських рішень. Прогнозування та аналіз господарських рішень. Сфери застосування методів та інструментів прийняття господарських рішень.

Тема 4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності.

Сутність обґрунтування господарських рішень. Чинники, що впливають на вибір методу обґрунтування господарських рішень. Критерії оцінки вибору методу обґрунтування господарських рішень. Критерії оцінки обґрунтування господарських рішень. Принципи обґрунтування господарських рішень.

Основні цілі оцінки ефективності обґрунтування господарських рішень. Абсолютна та відносна ефективність. Вимоги до оцінки ефективності господарських рішень. Критерії оцінки ефективності господарських рішень. Методи оцінки ефективності господарських рішень. Фактори, що впливають на ефективність господарського рішення.

Змістовий модуль 2.

Тема 5. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності.

Сутність невизначеності. Видова класифікація невизначеності. Урахування чинника невизначеності в управлінні підприємством і засоби її зниження. Критерії (правила) обґрунтування господарських рішень в умовах невизначеності та їхня характеристика. Матриця прибутків і матриця витрат, особливості їхньої побудови. Теорія корисності в системі процесів прийняття рішень.

Імовірний метод опису невизначеності. Сутність нечіткого методу опису невизначеності. Формалізоване подання функції нечіткої множини.

Графічне зображення функції належності нечіткого числа. Принципова відмінність теорії нечіткої множини від теорії ймовірностей. Основний зміст інтервального методу опису невизначеності. Переваги та недоліки інтервального методу.

Тема 6. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень.

Ризик у діяльності суб'єкта господарювання. Сутнісна характеристика ризику. Ризик як економічна категорія. Ризик і невизначеність. Основні риси підприємницького ризику. Чинники впливу на ступінь ризику. Функції ризику в підприємницькій діяльності.

Класифікація підприємницьких ризиків. Види ризиків: за сферою виникнення (зовнішні та внутрішні); за тривалістю (короткострокові та постійні); за ступенем правомірності (виправдані, тобто правомірні, і не виправдані, тобто неправомірні); за часом виникнення (ретроспективні, поточні й перспективні); за факторами виникнення (політичні, економічні); за характером обліку (зовнішні, внутрішні); за характером наслідків (чисті, спекулятивні); за сферою підприємницької діяльності (виробничі, комерційні, фінансові, інвестиційні, страхові); пов'язані з виробничою діяльністю (організаційні, ринкові, кредитні, юридичні, техніко-виробничі).

Тема 7. Критерії прийняття господарських рішень за умов ризику
Інвестиційні рішення та критерій ефективності їх прийняття. Критерій обґрунтування рішень під час прийняття (вибору) інвестиційного проекту. Врахування ризику при обґрунтуванні ставки дисконтування. Коефіцієнт систематичного ризику. Опціональний критерій прийняття рішень. Систематичний ризик і очікувана дохідність компанії.

Урахування ризику під час формування критеріїв прийняття рішень. Загальні процедури розрахунку критеріїв прийняття підприємницьких ризиків. Правило Байєса. Принцип Бернуллі. Критерій очікуваного значення. Критерій "очікуване значення - дисперсія". Критерій граничного рівня.

Тема 8. Якісне оцінювання підприємницьких ризиків.

Сутність кількісного та якісного аналізу підприємницького ризику. Якісний аналіз підприємницьких ризиків. Характеристика основних зон ризику. Причини виникнення основних видів господарських ризиків. Види ризиків та їх класифікація. Кількісний аналіз підприємницьких ризиків. Методи кількісного оцінювання ризиків. Переваги й недоліки основних методів кількісного оцінювання підприємницьких ризиків.

Тема 9. Основи ризик-менеджменту

Сутність ризик-менеджменту. Структурна схема ризик-менеджменту. Функції керованої та керуючої підсистем управління ризиками. Процес управління ризиками господарської діяльності на підприємстві та характеристика його етапів. Основні напрями й методи впливу на ступінь ризику господарювання. Функції об'єкта та суб'єкта управління. Прогнозування в ризик-менеджменті. Організація в ризик-менеджменті. Регулювання в ризик-менеджменті. Координація в ризик-менеджменті. Стимулювання в ризик-менеджменті. Контроль у ризик-менеджменті.

Розподіл навчальних годин за темами

Денна форма:

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	Тема 1. Сутнісна характеристика господарських рішень.	4	4	7
2	Тема 2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності	2	2	7
3	Тема 3. Методичні основи підготовки господарських рішень.	4	4	7
4	Тема 4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності.	4	4	7
5	Тема 5. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності.	2	2	8
6	Тема 6. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень.	2	2	7
7	Тема 7. Критерії прийняття господарських рішень за умов ризику	4	4	7
8	Тема 8. Якісне оцінювання підприємницьких ризиків.	4	4	7
9	Тема 9. Основи ризик-менеджменту.	2	2	7
	Всього за курсом	28	28	64

4.Аудиторна робота

4.1. Опис лекційної частини забезпечення дисципліни

№	Тема заняття / план
1	Тема1. Сутнісна характеристика господарських рішень 1. Поняття господарських рішень та їхні ознаки. 2. Класифікація господарських рішень. 3. Вимоги до господарських рішень та умови їх досягнення. 4. Способи формалізації та реалізації господарських рішень. 5. Визначення оптимальних форм подання та реалізації господарських рішень.
2	Тема 2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності 1. Процес прийняття господарських рішень та його елементи. 2. Основні моделі прийняття рішень. 3. Характер, середовище та умови прийняття господарських рішень. 4. Закони та закономірності, що впливають на прийняття рішень
3	Тема 3. Методичні основи підготовки господарських рішень 1. Технологія прийняття господарських рішень. 2. Методи розробки рішень господарської діяльності. 3. Обґрунтування господарських рішень. 4. Прогнозування та аналіз господарських рішень.
4	Тема 4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності 1. Основні параметри та показники якісного рішення. 2. Оцінювання якості господарських рішень. 3. Види ефективності господарського рішення. 4. Умови та перешкоди прийняття ефективного рішення. 5. Принципи оцінювання ефективності господарських рішень.
5	Тема 5. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності 1. Прийняття господарських рішень в умовах невизначеності. 2. Сутність та види невизначеності. 3. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності. 4. Теорії корисності в системі процесів прийняття рішень.
6	Тема 6. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сутнісна характеристика ризику. 2. Чинники впливу на ступінь ризику. 3. Функції ризику в підприємницькій діяльності. 4. Класифікація підприємницьких ризиків.
7	<p>Тема 7. Критерії прийняття господарських рішень за умов ризику</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Критерії прийняття рішень за умов ризику. 2. Прийняття господарських рішень у конфліктних ситуаціях. 3. Інвестиційні рішення та критерії їх прийняття. 4. Прийняття фінансових рішень за умов ризику.
8	<p>Тема 8. Якісне оцінювання підприємницьких ризиків</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність якісного аналізу ризиків підприємницької діяльності. 2. Кількісний аналіз ризиків господарювання. 3. Методи кількісного оцінювання підприємницьких ризиків. 4. Експертні процедури й методи суб'єктивних оцінок при визначенні ризику
9	<p>Тема 9. Основи ризик-менеджменту</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості управління ризиками господарської діяльності. 2. Напрями та методи регулювання ступеня ризику.

4.2. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Сутнісна характеристика господарських рішень <i>I. Питання для обговорення:</i> 1. Поняття господарських рішень та їх класифікація. 2. Стратегічні та тактичні рішення їх особливості та взаємозв'язок. 3. Особа, що приймає рішення та характеристика складових її образу. 4. Інформаційне забезпечення процесу прийняття господарських рішень. <i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i>
2	Тема 2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності <i>I. Питання для обговорення:</i> 1. Етапи підготовки, розробки та реалізації рішення 2. Характеристика основних моделей прийняття рішень 3. Середовище та умови прийняття господарських рішень 4. Закони та закономірності, що впливають на прийняття рішень. <i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i>
3	Тема 3. Методичні основи підготовки господарських рішень <i>I. Питання для обговорення:</i> 1. Технологія прийняття господарських рішень 2. Аналітичні, статистичні та математичні методи розроблення господарських рішень 3. Сутність евристичного програмування та його види 4. Методичні основи обґрунтування господарських рішень 5. Основні завдання, принципи та способи прогнозування господарських рішень 6. Методи аналізу господарських рішень та їхній інструментарій. <i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i>
4	Тема 4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності <i>I. Питання для обговорення:</i> 1. Основні параметри та показники якісного рішення 2. Оцінювання обґрунтованості та якості господарських рішень 3. Ефективність господарських рішень та принципи її оцінювання. <i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i>
5	Тема 5. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності

	<p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика умов прийняття господарських рішень. 2. Сутність невизначеності та основні причини її появи. 3. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності. 4. Теорія корисності в системі процесів прийняття рішень. <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>
6	<p>Тема 6. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутнісна характеристика ризику. 2. Чинники впливу на ступінь ризику. 3. Функції ризику в підприємницькій діяльності. 4. Класифікація підприємницьких ризиків. <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>
7	<p>Тема 7. Критерії прийняття господарських рішень за умов ризику</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика критеріїв прийняття рішень за умов ризику. 2. Прийняття господарських рішень в конфліктних ситуаціях. 3. Інвестиційні рішення та врахування ризику під час їх обґрунтування. 4. Прийняття фінансових рішень за умов ризику. <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>
8	<p>Тема 8. Якісне оцінювання підприємницьких ризиків</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Причини виникнення основних видів господарських ризиків. 2. Сутність кількісного та якісного аналізу підприємницького ризику. 3. Методи кількісного оцінювання ризиків. 4. Експертні процедури й методи суб'єктивних оцінок при визначенні ризику. 5. Охарактеризуйте стратегічні організаційні структури. <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>
9	<p>Тема 9. Фінансово-економічний механізм забезпечення стратегічного управління</p> <p><i>I. Питання для обговорення:</i></p> <p>Основи ризик-менеджменту</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості управління ризиками господарської діяльності. 2. Напрями та методи регулювання ступеня ризику. <p><i>II. Розгляд практичних ситуацій, тести.</i></p>

5. Самостійна робота

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

"Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків"

назва дисципліни

кількість годин СРС згідно з навчальним планом 48

Види самостійної роботи	Трудо- місткість (годин)*	Планові терміни виконання	Форми контролю	Максимальна кількість балів
Денна форма навчання				
І. О б о в ' я з к о в і				
<i>Види робіт на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях</i>				
Виконання завдань практичних занять	10	Систематично	письмовий звіт або тести	10
Виконання семінарських занять	8	Систематично	письмовий звіт	10
<i>За виконання модульних (контрольних) завдань</i>				
Виконання семестрової роботи	6	Останнє заняття відповідного модуля	письмовий звіт	10
<i>За виконання завдань самостійного опрацювання та інших завдань</i>				
Реферат	10	Останнє заняття відповідного модуля	письмовий звіт	10
Разом балів за обов'язкові види СРСР				50
ІІ. В и б і р к о в і				
<i>За виконання творчих завдань для самостійного опрацювання</i>				
Підготовка індивідуального навчально- дослідного завдання ІНДЗ	8	Відповідно до розкладу занять	письмовий звіт	4
Виступ на конференції	8	Відповідно до плану проведення конференції	матеріали виступу	3
Виступ на семінарі	6	Систематично	матеріали виступу	3
Разом балів за вибіркові види СРСР				10
Всього балів за СРС				60

5. Питання для самоконтролю

При вивченні дисциплін застосовуються модульна технологія навчання, які полягає в тому, що вона поділяє (дробить) інформацію на визначені дози-модулі.

Модульна система навчання дає викладачу свободу і гнучкість у виборі форм і методів навчання, дозволяє зменшити витрати часу на практичну підготовку.

До основних форм і методів навчання при усному викладанні вказаної дисципліни відносяться такі як: лекції, практичні, семінари, самостійна робота, захист рефератів, індивідуальна робота, доповіді, повідомлення, тестування.

Усі перелічені технології (методи) навчання сприяють вирішенню проблеми якості навчання. Оцінка якості засвоєння навчальної програми з нормативної дисципліни «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків» охоплює поточний контроль успішності, виконання самостійної роботи, модульний контроль та складання підсумкового іспиту.

Для поточного контролю засвоєння студентами навчального матеріалу під час аудиторних занять та у процесі самостійної роботи передбачено проведення модульної контрольної роботи, порядок проведення та зміст якої доводиться до студентів на початку семестру.

Рівень засвоєння навчальної дисципліни визначається за рейтинговою системою оцінювання.

Підсумкова оцінка якості засвоєння навчальної програми визначається за результатами іспиту. Поточна успішність включає письмові відповіді в ході аудиторних занять, оцінку засвоєння навчального матеріалу в ході самостійної роботи студентів, виконання завдань поточного контролю знань.

Нижче наводиться перелік питань для самоконтролю студентів.

5.1. Перелік питань для самоконтролю студентів

Необхідним елементом успішного освоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, статистичними матеріалами.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

- Вивчення лекційного матеріалу.
- Робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури.
- Вивчення основних термінів та понять за темами дисципліни.
- Підготовка до семінарських і практичних занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування.

Контрольна перевірка кожним студентам особистих знань за запитаннями для самоконтролю.

Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи студента

Відпрацьовуючи практичний матеріал студент зобов'язаний відмітити в твердження, визначення, висновки, зміст або обґрунтованість яких йому незрозумілі, та звернутися до рекомендованої літератури за розв'ясненнями. При відпрацюванні практичних занять необхідно звернути увагу на питання для самоконтролю, відповіді на які мають знайти студенти під час опрацювання рекомендованої літератури. Якщо рекомендована література не містить необхідних пояснень, необхідно звернутися до викладача з питанням на практичному занятті або в час, що виділений для індивідуальних консультацій з викладачем. Якщо задане питання, що має часткове значення або слабо пов'язане з темою, що обговорюється, викладач має право призначити студенту індивідуальну консультацію в межах часу, що встановлюється діючим навчальним планом.

При виконанні самостійної роботи студент має користуватися джерелами із списку рекомендованої літератури, а також технічними засобами (калькуляторами, ЕОМ тощо).

Підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань та контрольних робіт вимагає користування додатковою літературою. Доповідь повинна бути оформлена письмово, містити титульний аркуш, текст доповіді, список використаних джерел. Структура доповіді: 1) актуальність дослідження; 2) основний зміст проблеми; 3) висновки. Робота доповідається на семінарському занятті. Доповідачу можуть бути задані питання з боку студентів і викладача. Оцінюється повнота доповіді та повнота наданих відповідей на запитання.

Перелік питань для самоконтролю студентів

1. Що являє собою господарське рішення?
2. Назвіть види господарських рішень.
3. Які існують параметри та показники якості прийнятого господарського рішення?
4. Охарактеризуйте види ефективності господарських рішень.
5. Які існують умови та перешкоди прийняття ефективного рішення?
6. Що являє собою процес прийняття господарського рішення?
7. Проаналізуйте особливості різних стилів прийняття рішень.
8. Які існують шляхи прийняття господарського рішення?
9. Охарактеризуйте методи прийняття господарських рішень.
10. Які існують моделі прийняття рішень?
11. Охарактеризуйте основні методи розробки господарських рішень.

12. Які існують види експертних оцінок?
13. Проаналізуйте особливості процесу обґрунтування рішень.
14. Які існують критерії оцінювання господарського рішення?
15. Які існують методи аналізу господарських рішень?
16. У чому полягає сутність невизначеності, які існують види невизначеності?
17. Охарактеризуйте критерії прийняття рішень в умовах невизначеності.
18. Поясніть сутність поняття корисності.
19. Охарактеризуйте умови схильності, несхильності та байдужості до ризику.
20. Назвіть аксіоми раціональної поведінки за Дж. Нейманом та О. Морґенштерном.
21. Охарактеризуйте сутність управління підприємницькими ризиками.
22. Розкрийте сутність ризик-менеджменту як системи.
23. Які основні функції виконують керована та керуюча підсистеми ризик-менеджменту?
24. Які напрями та відповідні методи впливу на ступінь ризику використовуються в практиці ризик-менеджменту?
25. Як оптимізувати вибір методів впливу на ступінь ризику?
26. У чому полягає сутність кількісного та якісного аналізу ризиків?
27. Охарактеризуйте основні види підприємницьких ризиків.
28. Проаналізуйте причини виникнення та наслідки різних видів ризиків підприємницької діяльності.
29. Які існують показники кількісного вимірювання ризику?
30. У чому полягають основні переваги та недоліки методів кількісної оцінки ризиків?
31. Назвіть характерні ознаки основних зон ризику.
32. У чому полягає сутність понять «інвестиційне рішення», «фінансове рішення»?
33. Які існують методи обґрунтування ставки дисконтування з урахуванням ризику?
34. У чому полягає сутність «портфельної теорії», які існують обмеження щодо її застосування?
35. Охарактеризуйте особливості використання моделі оцінки капітальних активів - CAPM.
36. Яким чином визначається оптимальна структура портфеля цінних паперів?
37. Розкрийте сутність ризику як економічної категорії. Поясніть взаємозв'язок ризику і прибутку.

38. Охарактеризуйте види ризиків.
39. Сформулюйте основні джерела та чинники підприємницького ризику.
40. Яким чином приймаються господарські рішення за критеріями Бернуллі, Байєса, Вальда, Лапласа, Севіджа та Гурвіця?
41. Проаналізуйте сутність і умови застосування теорії ігор.
42. Чиста або змішана стратегія як результат застосування теорії ігор.
43. Визначте умови оптимальності альтернатив за різними критеріями прийняття рішень в умовах ризиків.
44. Розкрийте сутність ризику як економічної категорії. Поясніть взаємозв'язок ризику і прибутку.
45. Охарактеризуйте види ризиків.
46. Сформулюйте основні джерела та чинники підприємницького ризику.
47. Яким чином приймаються господарські рішення за критеріями Бернуллі, Байєса, Вальда, Лапласа, Севіджа та Гурвіця?
48. Проаналізуйте сутність і умови застосування теорії ігор.
49. Чиста або змішана стратегія як результат застосування теорії ігор.
50. Визначте умови оптимальності альтернатив за різними критеріями прийняття рішень в умовах ризиків.
51. Невизначеність як джерело виникнення підприємницьких ризиків.
52. Особливості функціонування підприємств в умовах невизначеності.
53. Критерії оптимальності за умов повної невизначеності.
54. Застосування теорії корисності під час прийняття господарських рішень.
55. Теорія корисності і страхування.
56. Сучасна практика використання теорії корисності в господарській діяльності фармацевтичних підприємств.

Теми доповідей

1. Роль господарських рішень у підвищенні ефективності функціонування суб'єктів економічної діяльності.
2. Методичні основи оцінювання ефективності господарських рішень.
3. Напрями підвищення ефективності господарських рішень.
4. Аналіз особливостей використання основних форм розроблення та реалізації господарських рішень.
5. Проблеми процесу розроблення рішення.
6. Місце і роль творчості під час прийняття господарського рішення.
7. Психологічні аспекти прийняття господарських рішень.
8. Моделі прийняття групових рішень.

9. Роль інформації в процесі прийняття господарських рішень.
10. Моделі та методи обґрунтування рішень.
11. Сучасні тенденції використання інформаційних технологій у процесі обґрунтування господарських рішень.
12. Обґрунтування й оцінювання варіантів господарських рішень.
13. Система забезпечення реалізації рішень та її формування на підприємстві.
14. Зарубіжний досвід розроблення й обґрунтування господарських рішень.
15. Особливості експертного прогнозування.
16. Вплив господарських ризиків на результати діяльності підприємства.
17. Вплив політичних та соціально-адміністративних ризиків на поведінку суб'єктів господарювання.
18. Можливі способи врахування цих ризиків у розвитку підприємства.
19. Аналіз галузевих ризиків на прикладі фармацевтичної галузі.
20. Основні методи знаходження оптимальних стратегій у теорії ігор.
21. Методи оцінювання ставки дисконту, їхні переваги та недоліки.
22. Критерії порівняльної оцінки інвестиційних проектів з урахуванням ризику.
23. Оцінювання чинника ризику в інвестиційних розрахунках.
24. Структура портфеля ризикових цінних паперів.
25. Сучасні підходи до аналізу підприємницьких ризиків.
26. Причини виникнення зовнішніх ризиків та оцінка їх впливу на діяльність підприємства.
27. Теорія статистичних рішень при обґрунтуванні рішень в умовах ризику та невизначеності.
28. Сучасні напрями та методи оптимізації ступеня ризиків господарської діяльності, оцінювання їхньої ефективності.
29. Світовий досвід регулювання ступеня підприємницьких ризиків.
30. Вплив виробничих ризиків на діяльність підприємства та напрями їх регулювання.
31. Вплив фінансових ризиків на діяльність підприємства та напрями їх регулювання.
32. Вплив комерційних ризиків на діяльність підприємства та напрями їх регулювання.
33. Сутність та види диверсифікації, її переваги і недоліки.
34. Проблеми і перспективи впровадження ризик-менеджменту на вітчизняних підприємствах.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Основними організаційними формами вивчення дисципліни «Організація місцевого самоврядування» є лекції, семінарські заняття, виконання

індивідуальних завдань, самостійна робота та контрольні заходи - круглий стіл, модульна, творча та домашня контрольні роботи, залік.

Для засвоєння слухачами навчального матеріалу дисципліни можуть використовуватися самостійні завдання: підготовка рефератів, виконання графічних робіт (побудова схем організаційної структури управління, схем відносин між ланками організаційної структури; побудова структури певного державного органу тощо); індивідуальне виконання навчальних завдань, які за змістом наближені до попередньої професійної діяльності, тощо.

Навчальній план дисципліни включає проведення круглих столів з метою контролю засвоєння теоретичного матеріалу. В основу їх проведення включені питання, відповіді на які дозволяють об'єктивно оцінити ступінь оволодіння слухачами основними положеннями теорії місцевого самоврядування.

Модульна, творча та контрольна робота з навчальної дисципліни «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків» формою самостійної роботи слухача і має на меті поглибити та закріпити знання отриманні в процесі навчання, придбати первинний досвід та навички впровадження цих знань в дослідженні управлінської діяльності.

Виконання роботи рекомендується за такою схемою:

- вибір теми (варіанту) і розробка структури роботи;
- аналіз літератури, інших джерел, у тому числі і практичного досвіду діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування;
- написання та оформлення роботи.

Структура роботи: титульний лист, зміст, вступ, основна частина, висновки, використана література, особливу увагу слід приділяти посиланням у тексті та правильному оформленню списку використаних джерел.

При написанні та оформленні домашньої, модульної та творчої контрольної роботи варто керуватися положеннями, яким повинна відповідати магістерська робота.

Творча робота окрім зазначених вище вимог має містити також аналітичну частину (опис проблеми), власні міркування та спостереження і обов'язково висновки.

Рекомендований обсяг роботи -8-10 друкованих сторінок комп'ютерного набору для всіх видів робіт.

Домашня контрольна робота оцінюється 10 балами, модульна контрольна робота оцінюється 10 балами, творча контрольна робота оцінюється 20 балами за такими критеріями:

№ п/п	Зміст	Кількість балів		
		МКР	ТКР	ДКР
1	Правильне використання понять і термінологічного	1	2	2
2	Ефективне використання спеціальної літератури	1	2	1
3	Узагальнення досвіду роботи органів державної влади і місцевого самоврядування	1	2	1
4	Використання зарубіжного досвіду та застосування порівняльного аналізу	1	2	1
5	Структура роботи, змістовність та логічність викладення матеріалу	2	5	2
6	Обґрунтованість і вагомість пропозицій	2	5	1
7	Оформлення роботи	2	2	2

Тематика модульних контрольних робіт

Тема 1. Сутнісна характеристика господарських рішень

1. Визначте сутність господарських рішень та їх місце в процесі управління на рівні підприємства.
4. Хто є суб'єктом управління та прийняття господарських рішень?
5. Охарактеризуйте учасників розробки та прийняття господарських рішень.
6. Визначте та охарактеризуйте види господарських рішень за різними класифікаційними ознаками.
7. Які існують вимоги до господарських рішень та умови їх досягнення?
8. Охарактеризуйте основні форми вираження та реалізації господарських рішень.
9. Які показники якості прийняття господарських рішень вам відомі?
10. Охарактеризуйте процес управління та прийняття господарських рішень.
11. Назвіть чинники якості господарських рішень.
12. Що означає ефективність господарського рішення? Охарактеризуйте види ефективності господарського рішення.
13. У чому полягає сутність принципу єдності в процесі оцінювання ефективності господарського рішення?
14. Які труднощі можуть виникнути в процесі оцінювання ефективності

господарського рішення?

Тема 2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності

1. Визначте поняття "процес прийняття господарських рішень".
2. Охарактеризуйте етапи підготовки, розробки й реалізації господарських рішень.
3. Охарактеризуйте статистичні та динамічні завдання прийняття рішень.
4. Які стадії прийняття рішень вам відомі?
5. У чому полягає сутність процесу дивергенції?
6. Охарактеризуйте основні елементи другої стадії прийняття рішень.
7. Які основні методи конвергенції вам відомі?
8. У чому сутність методу Ішікави?
9. Які існують способи формування пріоритетів?
10. Назвіть та охарактеризуйте види рішень, що засновані на судженнях.
11. Які умови прийняття рішень вам відомі? Охарактеризуйте їх.
12. Назвіть основні характеристики класичної, поведінкової, ірраціональної моделей прийняття рішень.

Тема 3. Методичні основи підготовки господарських рішень.

1. Що означає поняття "метод"?
2. Розкрийте основний зміст методів математичного програмування.
3. Дайте визначення та характеристику кореляційному аналізу.
4. Наведіть аналітичну форму визначення коефіцієнта кореляції.
5. Дайте визначення та характеристику регресійному аналізу.
6. Наведіть загальний вигляд лінійної регресійної функції.
7. Розкрийте сутність методу факторного аналізу.
8. Розкрийте сутність кластерного аналізу.
9. Визначте сутність евристичних методів розробки господарських рішень.
10. Визначте і охарактеризуйте методи експертних оцінок у процесі підготовки господарських рішень.
11. Вкажіть основні види змінних у математичних моделях прийняття рішень.
12. Які види математичних моделей прийняття рішень вам відомі?

Тема 4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності

1. Які критерії оцінки для вибору методу обґрунтування господарських рішень вам відомі?
2. Охарактеризуйте критерії оцінки в системі обґрунтування господарських рішень.
4. Перелічіть принципи обґрунтування господарських рішень.

3. У чому полягає сутність принципу правомірності обґрунтування господарських рішень?
4. Розкрийте зміст дескриптивного підходу до обґрунтування та вибору господарських рішень.
5. Які основні цілі оцінки ефективності прийнятих рішень?
6. Що означає абсолютна ефективність господарського рішення?
7. Які вимоги необхідно враховувати, оцінюючи ефективність функціонування системи управлінських рішень?
8. Якими показниками оцінюється система управлінських рішень?
9. Охарактеризуйте критерії оцінки ефективності господарських рішень.
10. Які методи оцінки ефективності господарських рішень вам відомі?
11. Наведіть класифікацію чинників, що впливають на ефективність прийняття рішення.

Тема 5. Прогнозування та аналіз господарських рішень

1. Яка мета та основні завдання прогнозування?
2. Охарактеризуйте процес прогнозування господарських рішень.
3. Які основні етапи прогнозування господарських рішень?
4. Що означає поняття "ретроспекція"?
5. Які принципи прогнозування господарських рішень вам відомі?
6. У чому полягає сутність принципів адекватності та верифікованості прогнозування господарських рішень?
8. Які основні функції прогнозування господарських рішень?
9. Які методи отримання інформації використовують для прогнозування господарських рішень?
10. Які методи прогнозування залежно від достовірності та наявності вихідної інформації вам відомі? Охарактеризуйте їх.
11. Наведіть класифікацію методів прогнозування господарських рішень.
12. Які методи складають групу формалізованих методів прогнозування господарських рішень?
13. У чому полягає сутність аналізу господарських рішень?
14. Які ключові принципи аналізу господарських рішень вам відомі?
15. Назвіть основні методи аналізу господарських рішень.

Тема 6. Невизначеність як першопричина ризику підприємницькій діяльності

1. Визначте поняття "невизначеність" як явище.
2. У чому полягає сутність невизначеності як процесу?
3. Що означає повна та часткова невизначеність?
4. Які джерела невизначеності?

5. Охарактеризуйте ієрархічну структуру невизначеності.
6. Які види невизначеності вам відомі залежно від рівня поінформованості особи, яка приймає рішення?
7. Наведіть класифікацію причин виникнення невизначеності.
8. Розкрийте сутність невизначеності зовнішнього середовища.
9. У чому полягає сутність імовірнісного методу опису невизначеності?
10. У чому полягає сутність методу нечітких множин опису невизначеності?
11. У чому полягає сутність інтервального методу опису невизначеності?

Тема 7. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності

1. Розкрийте основне призначення критеріїв прийняття рішень в умовах невизначеності.
2. Які критерії застосовуються в процесі прийняття рішень в умовах невизначеності?
3. Якими є особливості застосування критерію Лапласа та максимального (мінімаксного) критерію? Визначте їх.
4. У чому полягає сутність критерію гарантованого результату?
5. Якими є особливості застосування критерію Севіджа?
6. За яких умов може бути використаний критерій Гурвіца? Обґрунтуйте свій погляд.
7. Перелічіть основні недоліки критерію Гурвіца.
8. Напишіть формулу розрахунку критерію Лапласа.

Тема 8. Теорія корисності та її застосування у процесах прийняття рішень

1. Що означає поняття "корисність"?
2. Розкрийте зміст загальної та граничної корисності. Зобразіть їх графічно.
3. Поясніть математичні символи запису функції корисності.
4. У чому основний сенс аксіоми порівняльності?
5. У чому полягає сутність аксіоми транзитивності?
7. Розкрийте зміст аксіом неперервності, незалежності, нерівних імовірностей, складеної лотереї.
8. Що означають поняття "лотерея" та "детермінований еквівалент"?
9. Яким чином визначається очікуваний виграш?
10. Розкрийте зміст принципу Неймана - Моргенштерна.
11. Охарактеризуйте ситуацію, коли особа, що приймає рішення, не

схильна до ризику.

12. Охарактеризуйте ситуацію, коли особа, що приймає рішення, схильна до ризику.
13. Охарактеризуйте ситуацію, коли особа, що приймає рішення, байдужа до ризику.
14. Розкрийте зміст основних властивостей функції корисності.
15. Які види функції корисності вам відомі?
16. Охарактеризуйте основні етапи побудови функції корисності.

Тема 9. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень

1. Які підходи до тлумачення ризику вам відомі?
2. У чому сутність конфліктної ситуації?
3. Розкрийте зміст об'єктивно-суб'єктивної теорії ризику.
4. Охарактеризуйте зовнішні та внутрішні джерела ризику.
5. Розкрийте зміст ризику як економічної категорії.
6. Які ознаки ризику вам відомі?
7. Що таке підприємницький ризик?
8. Вкажіть зовнішні чинники ризику.
9. Вкажіть внутрішні чинники ризику.
10. Охарактеризуйте регулятивну функцію ризику.
11. Розкрийте зміст захисної функції ризику.
12. Як класифікуються підприємницькі ризики?

Тема 10. Критерії прийняття господарських рішень за умов ризику

1. Розкрийте основне призначення критеріїв прийняття рішень в умовах ризику.
2. Які критерії застосовуються в процесі прийняття рішень в умовах ризику?
3. Якими є особливості застосування критерію Байєса? Визначте їх.
4. Якими є особливості застосування критерію Ходжена - Лемана? Визначте їх.
5. Напишіть формулу розрахунку критерію Ходжена - Лемана.
6. Визначте сутність критерію очікуваного значення під час обґрунтування господарських рішень за умов ризику.
7. Яким є зміст методу "дерева рішень"?
8. Що покладено в основу використання математичних функцій альтернативних рішень у процесі обґрунтування господарських рішень за умов ризику?
9. Якими є особливості використання апостеріорних імовірностей Байєса в процесі обґрунтування господарських рішень за умов ризику?

10. Розкрийте сутність принципу Бернуллі.

Тема 11. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях

1. Що означають поняття "конфлікт" і "конфліктна ситуація"?
2. Як класифікуються конфлікти?
3. Які міжособистісні методи подолання конфлікту вам відомі?
4. Розкрийте зміст моделі виникнення конфлікту та управління ним.
5. Які наслідки конфлікту? Наведіть їх класифікацію.
6. Які економіко-математичні методи в процесі прийняття господарських рішень використовуються в умовах конфлікту?
7. Яка мета теорії гри в процесі прийняття господарських рішень?
8. Розкрийте основний зміст основних понять теорії гри.
9. За яких умов стратегія гравця є оптимальною?
10. Що означає платіжна матриця та як вона будується?
11. У чому полягає сутність сідлової точки гри?
12. Які стратегії можна віднести до числа чистих стратегій? Обґрунтуйте свій погляд.

Тема 12. Обґрунтування фінансових та інвестиційних рішень за умов ризику

1. Назвіть загальноприйняті показники ефективності інвестиційних проектів.
2. Як можна оцінити фінансово-інвестиційний ризик підприємства?
3. У чому полягає відмінність між систематичним та несистематичним ризиком портфеля інвестицій?
4. За допомогою яких показників можна оцінити ризик окремого фінансового активу?
5. Як оцінюють ризик цінних паперів?
6. Яка роль β -коефіцієнта в процесі оцінки ризику цінних паперів? Які його граничні значення?
7. Як можна здійснити оцінку ризику інвестиційного проекту?
8. Як можна здійснити оцінку ризику і дохідності інвестиційного проекту?

Тема 13. Якісне оцінювання підприємницьких ризиків

1. У чому полягає сутність якісного оцінювання підприємницьких ризиків?
2. Яка група ризиків може бути виявлена в процесі якісного аналізу інвестиційного проекту?
3. Які показники в першу чергу аналізуються під час якісного аналізу проекту?
4. Які методи якісного аналізу підприємницьких ризиків вам відомі?

Тема 14. Кількісне оцінювання підприємницьких ризиків

1. У чому полягає сутність кількісного оцінювання підприємницьких ризиків?
2. Які методи кількісної оцінки вам відомі?
3. Чому експертний метод є найпоширенішим під час оцінки ризику?
4. Розкрийте зміст експертного методу в процесі оцінки підприємницьких ризиків.
5. Охарактеризуйте основні етапи обробки експертних оцінок.
6. У чому полягають особливості застосування статистичного методу оцінки підприємницьких ризиків?
7. Які показники статистичної оцінки ви знаєте?
8. Як здійснюється побудова кривої ризику?
9. Які є переваги та недоліки статистичного методу оцінки підприємницьких ризиків?
10. Охарактеризуйте поняття гранично допустимого рівня ризику.
11. Які зони ризику можна виділити в процесі оцінки підприємницьких ризиків?
12. Які особливості застосування аналітичного методу оцінки підприємницьких ризиків?
13. У чому полягає специфіка методу аналогів?

Тема 15. Основи ризик-менеджменту

1. У чому полягає основна мета ризик-менеджменту?
2. Що є об'єктом управління в ризик-менеджменті?
3. Назвіть елементи системи ризик-менеджменту.
4. Які принципи управління ризиком ви знаєте?
5. У чому полягає основний зміст функції прогнозування у ризик-менеджменті?
6. Розкрийте основний зміст функції організації в ризик-менеджменті.
7. У чому полягає основний зміст функції регулювання в ризик-менеджменті?
8. Розкрийте основний зміст функції координації в ризик-менеджменті?
9. Розкрийте основний зміст функції стимулювання в ризик-менеджменті.
10. Які ще функції ризик-менеджменту вам відомі?

Тема 16. Напрями і методи регулювання та зниження ступеня ризику

1. Охарактеризуйте основні етапи управління ризиком.

2. Якими є способи зниження ступеня ризику? Розкрийте їх сутність і охарактеризуйте.
3. У чому полягає сутність диверсифікації ризику?
4. Яким є зміст хеджування фінансових ризиків?
5. Визначте методи зниження банківського ризику.
6. Визначте методи зниження валютного ризику.

7. Підсумковий контроль

Оцінка якості засвоєння навчальної програми з дисципліни «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків» охоплює поточний контроль успішності, виконання самостійної роботи, модульний контроль та складання підсумкового іспиту.

Для поточного контролю засвоєння студентами навчального матеріалу під час аудиторних занять та у процесі самостійної роботи передбачено

проведення модульної контрольної роботи, порядок проведення та зміст якої доводиться до студентів на початку семестру.

Рівень засвоєння навчальної дисципліни «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків» визначається за рейтинговою системою оцінювання.

Підсумкова оцінка якості засвоєння навчальної програми визначається за результатами іспиту, порядок проведення якого визначається робочою навчальною програмою.

Поточна успішність включає письмові відповіді в ході аудиторних занять, оцінку засвоєння навчального матеріалу в ході самостійної роботи студентів, виконання завдань поточного контролю знань.

7.1. Перелік питань до іспиту

1. Сутність ризику. Основні підходи щодо управління ризиком.
2. Основні системні властивості менеджменту та ризик.
3. Основні причини виникнення ризику.
4. Функції ризику.
5. Класифікація ризиків.
6. Види ризиків.
7. Аспекти управлінської діяльності.
8. Інваріантні способи зниження ступеня ризику.
9. Прийняття рішень у процесі невизначеності та ризику.
10. Теоретичні положення управління кризовими явищами в суспільному розвитку.
11. Основні види кризових явищ в Україні в умовах транзитивного періоду.
12. Досвід щодо управління кризами суспільного розвитку.
13. Якісний аналіз ризику.
14. Кількісний аналіз ризику.
15. Статичний метод.
16. Метод аналізу доцільності витрат.

- 17.Метод експертних оцінок.
- 18.Аналітичний метод.
- 19.Метод використання аналогій.
- 20.Ризик в абсолютному виразі.
- 21.Ризик у відносному вираженні.
- 22.Поняття про корисність.
- 23.Побудова функції корисності.
- 24.Корисність за Нейманом.
- 25.Сподівана корисність.
- 26.Різне ставлення до корисності.
- 27.Криві байдужості.
- 28.Поняття про диверсифікацію, норму прибутку і ризик цінних паперів.
- 29.Оптимізація пакету з двох різних видів акцій.
- 30.Портфель з багатьох акцій.
- 31.Спрощена класична модель формування портфеля.
- 32.Загальні засади теорії портфеля, оптимізація його структури.
- 33.Інформаційні ситуації ступенів градації невизначеності.
- 34.Критерії прийняття рішень при заданому розподілі ймовірностей станів середовища.
- 35.Вартість і час, і норма дисконту та ризик.
- 36.Визначення теперішньої і майбутньої вартості.
- 37.Система антикризових заходів.
- 38.Загальні засади стратегічного менеджменту з урахуванням ризику.
- 39.Методи оцінки інвестиційних проектів з урахуванням ризику.
- 40.Вплив інвестиційних проектів на ризик підприємства.
- 41.Оцінка ризику проекту на основі лінії ризику капіталів.
- 42.Принципи формування інвестиційного портфеля з врахуванням ризику.
- 43.Групи інновацій; класифікація інновацій.
- 44.Класифікація інновацій за Й.Шумпетером.
- 45.Загальні принципи формування державної інноваційної політики.

- 46.Форми забезпечення інноваційних процесів.
- 47.Природа ризику, його зміст, різноманіття факторів, джерел ризику, розмаїтість ризикових ситуацій.
- 48.Найбільш розповсюджені види управлінських ризиків соціально-економічного розвитку будь-якої країни.
- 49.Характеристика етапів прояву кризи державного управління.
- 50.Причини кризи державного управління.
- 51.Фактори соціальної пасивності, що зменшують соціальну напругу
- 52.Фактори профілактики кризових ситуацій.
- 53.Характеристика функцій антикризового управління.
- 54.Функції керівників при проведенні ризикованих дій.
- 55.Правила стратегії управління ризиками.
- 56.Мистецтво управління ризиком у невизначеній ситуації.
- 57.Основні правила колегіального прийняття стратегії і тактики.
- 58.Загальні принципи антикризового управління персоналом.
- 59.Типологія кадрової політики в кризових ситуаціях.
- 60.Основні характеристики антикризової кадрової політики.
- 61.Система антикризового управління персоналом.
- 62.Спрямованість комунікації в антикризовому управлінні.
- 63.Елементи організації комунікацій в антикризовому управлінні.
- 64.Носії основних джерел інформаційно-психологічного впливу на людину в ситуації кризи або ризику.
- 65.Методи психологічного впливу в процесі антикризової комунікації.
- 66.Засоби інформаційно-психологічного впливу в процесі антикризової комунікації.
- 67.Фактори, що можуть впливати на технологію антикризового управління.
- 68.Алгоритм аналізу в технології розробки управлінських рішень.
- 69.Елементи підготовки управлінських рішень в антикризовому управлінні.

70. Причини конфліктів та їх роль в антикризовому управлінні.
71. Антикризові стратегії управління конфліктом.
72. Етапи управління конфліктами в ситуації кризи.
73. Що являє собою господарське рішення?
74. Назвіть види господарських рішень.
75. Які існують параметри та показники якості прийнятого господарського рішення?
76. Охарактеризуйте види ефективності господарських рішень.
77. Які існують умови та перешкоди прийняття ефективного рішення?
78. Що являє собою процес прийняття господарського рішення?
79. Проаналізуйте особливості різних стилів прийняття рішень.
80. Які існують шляхи прийняття господарського рішення?
81. Охарактеризуйте методи прийняття господарських рішень.
82. Які існують моделі прийняття рішень?
83. Охарактеризуйте основні методи розробки господарських рішень.
84. Які існують види експертних оцінок?
85. Проаналізуйте особливості процесу обґрунтування рішень.
86. Які існують критерії оцінювання господарського рішення?
87. Які існують методи аналізу господарських рішень?
88. У чому полягає сутність невизначеності, які існують види невизначеності
89. Охарактеризуйте сутність управління підприємницькими ризиками.
90. Розкрийте сутність ризик-менеджменту як системи.
91. Які основні функції виконують керована та керуюча підсистеми ризик-менеджменту?

8. Критерії оцінювання знань на іспиту.

Оцінкою «відмінно» відповідь студента оцінюється, якщо вона демонструє глибокі знання всіх теоретичних положень і вміння застосовувати теоретичний матеріал для практичного аналізу і не має ніяких неточностей. Оцінкою «добре» відповідь оцінюється, якщо вона показує знання всіх теоретичних положень, вміння застосовувати їх практично, але

допускаються деякі принципові неточності. Оцінкою “задовільно» відповідь студента оцінюється за умови, що він знає головні теоретичні положення та може використати їх на практиці.

До підсумкового модульного контролю з навчальної дисципліни не допускаються студенти, які не виконали самостійні роботи та інші обов’язкові роботи, і за результатами модульного контролю набрали 49 і менше балів. Рішення про недопуск студента до підсумкового модульного контролю ухвалюється на засіданні кафедри.

Проведення підсумкового контролю знань. Результатом вивчення дисципліни виступає іспит. Умовою допуску до підсумкового контролю знань є позитивні оцінки з поточного модульного контролю знань. Контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою. Максимальну кількість балів, яку може отримати студент протягом семестру становить 60 балів. На іспит відповідно відводиться максимальна кількість балів – 40 балів.

Оцінка 90-100 балів ставиться за глибоке засвоєння програмного матеріалу, застосування для відповіді не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури та творчого підходу; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами визначення та оцінки якості, вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв’язання ситуацій. Оформлення відповіді повинно бути охайним, логічним і послідовним.

Оцінка 82-89 балів ставиться за глибоке засвоєння програмного матеріалу, застосування рекомендованої літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками, вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв’язання ситуацій. Але при розв’язку практичних завдань наявні помилки (математичні, розрахункові, тобто методичний підхід до вирішення задачі є правильним, але допущені незначні неточності у розрахунках певних показників), або не зовсім повна відповідь на питання. При цьому оформлення відповіді повинно бути охайним, логічним і послідовним.

Оцінка 75-81 балів ставиться за засвоєння програмного матеріалу; володіння понятійним апаратом, методами, методиками, однак допускаються помилки у розв’язку завдань та тлумаченні питань. Студент показує своє в цілому розуміння питання, однак допускає певні неточності. При цьому студент застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Оформлення відповіді повинно бути охайним.

Оцінка 67-74 балів ставиться за неповне засвоєння програмного матеріалу. Студент показує неповні знання з контрольних питань,

плутається. Допущені неточності у судженнях, у висновках, однак основну частину студент розкриває. Завдання може не бути виконаним повністю, однак оформлення відповіді повинно бути охайним.

Оцінка 60-66 балів ставиться за неповне засвоєння програмного матеріалу. Студент показує своє в цілому розуміння питання, однак постійно плутається. Студент демонструє часткове вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних задач: практичні завдання студентом виконуються в цілому, але при їх виконанні студент припускається значних помилок.

Оцінка 35-59 балів ставиться за недостатні знання, невміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних задач. При цьому студентом демонструються знання з основних положень навчальної програми, термінології та ключових питань.

Оцінка 1-34 балів ставиться студенту, що не опанував програмний матеріал, не може правильно виконати практичні завдання, стикається зі значними труднощами при аналізі показників якості продукції, у використанні термінології дисципліни.

Нижче наводиться таблиця відповідності підсумкових семестрових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	

60-63	Е		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Список рекомендованої літератури

1. Основна

1. Клименко С. М. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків : навч. посіб. / С. М. Клименко, О. С. Дуброва. - К. : КНЕУ, 2015. - 252 с.
2. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч. посіб. / Т. С. Клебанова, О. В. Мілов, С. В. Мілевський та ін. - Х. : Вид. ХНЕУ, 2016. - 262 с.
3. Пономаренко В. С. Прийняття управлінських рішень на підприємстві: процесний підхід : наукове видання / В. С. Пономаренко. - Х. : Вид. ХНЕУ, 2015. - 238 с.

2. Додаткова

4. Анісімова О. Неefективні управлінські рішення /О. Анісімова // Фінансовий контроль. - 2011. - № 10. - С. 34-35.
5. Буянов В. Анализ рисков в деятельности предприятия / В. Буянов // Вопросы экономики. - 2014. - № 8. - С. 128-134.
6. Буянов В. П. Рискология : управление рисками : учеб. пособ. / В. П.

Буянов. - 2-е изд., испр. и доп. - М. : Экзамен, 2013. - 382 с.

7. Вітлінський В. В. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко. - К. : КНЕУ, 2000. - 292 с.

8. Воронкова А. Е. Управлінські рішення у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства: організаційний аспект : монографія / А. Е. Воронкова ; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. - Х. : ВД "ІНЖЕК", 2008. - 511 с.

9. Воронцовский А. В. Управление рисками : учеб. пособ. / А. В. Воронцовский. - 2-е изд., испр. и доп. - СПб. : ОЦЭиМ, 2004. - 457 с.

10. Воротіна Л. І. Раціональні управлінські рішення як ресурс підвищення ефективності операційної діяльності підприємства / Л. І. Воротіна // Актуальні проблеми економіки. - 2012. - № 10. - С. 90-94.

11. Грешилов А. А. Математические методы принятия решений : уч. пос. для вузов / А. А. Грешилов. - М. : Изд. МГТУ им. Н. Э. Баумана, 2006. - 584 с.

12. Івченко І. Ю. Економічні ризики : навч. посіб. для вищ. навч. закл. / І. Ю. Івченко. - К. : Центр навчальної літератури, 2004. - 300 с.

13. Івченко І. Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій : навч. посіб. / І. Ю. Івченко. - К. : Центр учбової літератури, 2007. - 344 с.

14. Ковальчук Н. П. Економічні ризики: класифікація, принципи і способи оцінювання / Н. П. Ковальчук // Актуальні проблеми економіки. - 2011. - № 10. - С. 31-37.

15. Козлов В. Н. Системный анализ, оптимизация и принятия решений : учеб. пособ. / В. Н. Козлов. - М. : Проспект, 2010. - 176 с.

16. Кречотун С. А. Обґрунтування господарських рішень у малому бізнесі / С. А. Кречотун // Економіка розвитку. - 2012. - № 3 (63). - С. 28-31.

17. Лук'янова В. В. Економічний ризик : навч. посіб. / В. В. Лук'янова, Т. В. Головач. - К. : Академвидав, 2007. - 464 с.

18. Маргасова В. Г. Фінансові ризики функціонування системи менеджменту акціонерних товариств / В. Г. Маргасова // Актуальні проблеми економіки. - 2010. - № 1. - С. 136-142.

19. Матвійчук А. В. Економічні ризики в інвестиційній діяльності : монографія / А. В. Матвійчук ; Вінниц. нац. техн. ун-т. - Вінниця : Універсум, 2005. - 202 с.

20. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування: підручник / В. М. Геєць, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк та ін. - 2-е вид., випр. - Х. : ВД "ІНЖЕК", 2008. - 396 с.

21. Рысев Н. Правильные управленческие решения. Поиск и принятие / Н. Рысев. - 1-е изд., несовершен. - СПб. : Питер, 2004. - 380 с.

22. Тарасенко С. В. Ризики інвестиційної привабливості : монографія / С. В.

Тарасенко. - Львів : Манускрипт, 2011. - 246 с.

24. Уткин Э. А. Управление рисками предприятия : учеб.-практ. пособ. / Э. А. Уткин. - М. : ТЕИС, 2003. - 247 с.

25. Хлістунова Н. В. Фінансові ризики і платоспроможність підприємств / Н. В. Хлістунова // Актуальні проблеми економіки. - 2003. - № 7. - С. 63-68.

26. Шапкин А. С. Экономические и финансовые риски. Оценка, управление, портфель инвестиций / А. С. Шапкин, В. А. Шапкин. - 7-е изд. - М. : Издательско-торговая корпорация "Дашков и К", 2009. - 544 с.

27. Юкаева В. С. Управленческие решения : учеб. пособ. / В. С. Юкаева. - М. : Дашков и К°, 1999. - 291 с.

3. Інформаційні ресурси

28. Касьяненко В. О. Моделювання та прогнозування економічних процесів [Електронний ресурс] / В. О. Касьяненко. - Режим доступу : <http://sumdu.telesweet.net/doc/lections/Modelyuvannya-ta-prognozuvannya-ekonomichnih-protsesiv/index.html>.

29. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/nk>.

30. Регіони України : статистичний щорічник [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

31. Сірік І. П. Методичні підходи до обґрунтування управлінських рішень [Електронний ресурс] / І. П. Сірік // Ефективна економіка. - Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&i id=623>.

32. Статистика України : науковий журнал [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

33. Статистична звітність емітентів України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.smida.gov.ua/db/emitent.

Економіка и управление на предприятиях : научнообразовательный портал. - Режим доступа : www.eur.ru.

10. СЛОВНИК ТЕРМІНІВ ТА ПОНЯТЬ

Автономія - самоврядування певної частини території держави, тобто її право самостійно вирішувати окремі питання організації та здійснення влади в межах повноважень, встановлених конституцією держави. Розрізняють державну (політичну або законодавчу) та адміністративну (місцеву) автономії.

Агітація - одна зі стадій передвиборчого процесу в рамках якої поширюється інформація з метою спонукати виборців до участі у голосуванні “за” чи “проти” тих чи інших кандидатів.

Адміністративний контроль - нагляд місцевих державних адміністрацій та відповідних органів виконавчої влади за законністю діяльності органів місцевого самоврядування, який здійснюється в межах визначених законом.

Адміністративно-територіальна одиниця - - структурний елемент системи адміністративно-територіального устрою держави. Конституція

України до системи адміністративно-територіального устрою України відносить Автономну Республіку Крим, області, райони, міста, райони у місті, селища, села.

Бюджет місцевий - поряд з бюджетами місцевого самоврядування становлять бюджети Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах.

Бюджет місцевого самоврядування (місцевий бюджет) - план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування.

Бюджет розвитку - доходи і видатки місцевого бюджету, які утворюють і використовуються для реалізації програм соціально-економічного розвитку, зміцнення матеріально-фінансової бази.

Бюджет районний - план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення спільних інтересів територіальних громад сіл, селищ, міст районного значення, виконання місцевих програм, здійснення бюджетного фінансування.

Бюджет обласний - план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення спільних інтересів територіальних громад, виконання місцевих програм, здійснення бюджетного вирівнювання.

Вибори - спосіб формування органу державної влади, органи місцевого самоврядування або наділення повноваженнями їх посадової особи шляхом голосування уповноважених на те осіб і визначення результатів такого голосування встановленою більшістю голосів цих осіб за умови, коли на здобуття кожного мандата мають право балотуватись два і більше кандидати.

Виборча дільниця - частина території виборчого округу, утворена для підготовки і проведення голосування та підрахунку голосів виборців. Утворюється за винятком окремих випадків, окружними виборчими комісіями.

Виборчий округ - територіальна або інша виборча одиниця в межах якої об'єднуються виборці для обрання депутатів.

Виборчі комісії - спеціальні колегіальні виборчі органи, що утворюються у порядку, визначеному законом, для підготовки і проведення виборів до органів публічної влади.

Відповідальність у муніципальному праві - відповідальність суб'єктів муніципального права (в першу чергу органів та посадових осіб місцевого самоврядування) за порушення муніципально-правових норм.